

NOTA INFORMATIVĂ
la proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative

Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și scopul urmărit

Copii au o experiență de viață sumară, deprinderi sociale superficiale, nu pot să aleagă prioritățile, în consecință, cad ușor sub influențe negative, pot fi manipulați și comit fapte ilicite. Deseori copii ajung să aibă probleme cu legea penală fie din necunoaștere sau din cauza mediului care i-a afectat. În aceste condiții statul trebuie să intervină pentru a asigura o justiție prietenoasă copilului, o justiție accesibilă, corespunzătoare vârstei, rapidă, adaptată și concentrată pe necesitățile și drepturile copilului, inclusiv pentru acordarea serviciilor de calitate prezentențială, sentințială în comunitate, penitenciară și postpenitenciară.

Potrivit prevederilor art. 13 din Legea nr.8 din 14 februarie 2008 probațiunea în privința minorilor se desfășoară ținându-se cont de obligativitatea respectării interesului superior al copilului și de scopul protecției temporare a copilului aflat în dificultate, al resocializării și al reintegrării lui. În scopul consolidării sistemului de probațiune juvenilă, Ministerul Justiției a elaborat proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Amendamentele propuse vor contribui la realizarea acțiunii C.5.1 din Planul de acțiuni a Guvernului pentru anii 2015-2016, precum și a acțiunii B.4.1.1 din Matricea de politici la Acordul de finanțare dintre Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind Programul de suport al reformei justiției, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.669 din 2 septembrie 2013.

Intervenția este dictată și din raționamente practice. Potrivit prevederilor art. 93 din Codul penal, minorii condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave pot fi eliberați de pedeapsă de către instanța de judecată dacă se va constata că scopurile pedepsei pot fi atinse prin internarea lor într-o instituție specială de învățămînt și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare, precum și prin aplicarea altor măsuri de constrîngere cu caracter educativ, prevăzute la art.104. Articolul la care se face referință, de asemenea stabilește în calitate de măsură de constrîngere cu caracter educativ - internarea minorului, de către instanța de judecată, într-o instituție specială de învățămînt și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare (art.104 alin (1) lit.e) CP).

Instituții speciale de învățămînt și de reeducare și instituții curative și de reeducare nu mai există, iar înființarea acestora în viitor ar fi în contradicție cu principiul educației incluzive. Ultima instituție de acest gen - Școala internat specială pentru copii cu devieri de comportament din s. Soloneț, r-nul Soroca a fost lichidată începând din 1 ianuarie 2011, conform Hotărîrii Guvernului nr. 1183 din 22 decembrie 2010. În atare situație se impune revizuirea măsurilor educative din legislația penală în scopul dezvoltării și sporirii eficienței aplicării acestora, precum și consolidarea rolului probațiunii la resocializarea și reintegrarea minorilor.

Principalele prevederi ale proiectului

Proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative propune modificarea prevederilor Codului Penal, Codului de procedură penală și Codului de executare.

Amendamentele operate în respectivele acte legislative sunt corelative și pot fi structurate în felul următor:

1. Excluderea prevederilor privind aplicarea măsurii de constrîngere cu caracter educativ internarea minorului într-o instituție specială de învățămînt și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare. În acest sens, au fost operate modificări la Codul penal (art. 93 și art. 104),

Codul de procedură penală (art. 483 alin. (2), art. 485 alin.(2) și art. 487) și Codul de executare (174 alin.(3), art.270).

Argumentele în susținerea amendamentelor propuse se conțin la pct. 1 din nota informativă.

2. Completarea listei măsurilor de constrângere cu caracter educativ

Prin proiectul de lege se propune completarea art. 104 alin.(2) din Codul penal cu următoarele măsuri de constrângere cu caracter educativ:

- *obligarea minorului de a urma cursul de învățământ general obligatoriu;*

Legislația națională prevede că învățământul general este obligatoriu, însă fără a stabili anumite responsabilități direct minorilor aflați în conflict cu legea penală. Ținând cont de recomandările Studiului cu privire la evaluarea cadrului normativ și a practicii în domeniul justiției pentru copii în Republica Moldova și de importanța măsurilor de constrângere cu caracter educativ aplicate minorilor, apare necesitatea completării acestor măsuri cu propunerile indicate. Nerespectarea obligațiilor stabilite vor atrage consecințe directe asupra minorului liberat de răspundere penală, fapt ce va duce la creșterea gradului de responsabilitate a acestuia.

- *obligarea minorului să participe la un program probațional.*

Programele probaționale includ programe de corecție a comportamentului social și de reintegrare socială. Cele de corecție a comportamentului constau în modificarea comportamentului, viziunilor și capacităților care au condus la săvârșirea infracțiunilor, iar cele de reintegrare socială - în redobândirea capacităților de a soluționa problemele vieții sociale cotidiene.

3. Stabilirea termenului aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ.

La moment, există un vid în privința termenului de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter educativ. Organul competent care aplică respectivele măsuri de constrângere nu este în drept să se expună asupra termenului în lipsa unei asemenea prevederi legale. Această fapt creează dificultăți în procesul de executare, minorul aflându-se la evidență pînă la atingerea majoratului, încălcîndu-se principiul individualizării răspunderii și pedepsei penale.

Din acest motiv este necesar ca instanța de judecată/procurorul la aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ să stabilească exact termenul de aplicare în funcție de caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite de minor.

Termenul aplicat nu trebuie să depășească intervalul de timp în care minorul ajunge la vârsta majoratului, acesta constituind termenul maxim pentru executarea unei sau mai multor măsuri de constrângere cu caracter educativ.

4. Stabilirea organului responsabil de asigurarea controlului executării de către minor a noilor măsuri de constrângere cu caracter educativ.

Verificarea dacă minorul urmează cursul de învățământ general obligatoriu sau participă la un program probațional ține de competența organului de probațiune în a cărui rază teritorială se află domiciliul minorului. Același organ de probațiune va fi responsabil de înștiințarea instanței de judecată, după caz, a procurorului despre executarea de către minor a măsurii cu caracter educativ aplicate. Cu astfel de prevederi a fost completat art.291 din Codul de executare.

5. Revederea modului de calculare a perioadei de aflare a persoanei în sistemul penitenciar

În practica sistemului penitenciar se atestă controverse legate de aplicarea sintagmelor prevăzute de art.249 alin.(2), art.250 alin.(2) și art.251 alin.(2) Cod de executare, și anume: „în regim inițial, condamnații se află timp de pînă la o lună/3 luni/6 luni din ziua intrării în penitenciar", datorită faptului că, atît ziua arestării prevenitului, cît și ziua intrării condamnatului în penitenciarul în care

acesta urmează să-și execute pedeapsa penală, pot fi considerate ca „ziua intrării în penitenciar”, în sensul sintagmelor sus menționate.

Totodată, este de menționat faptul că, condițiile izolatoarelor de urmărire penală corespund condițiilor deținerii condamnaților în regim inițial, iar preveniții, deseori se dețin în stare de arest o perioadă mai lungă decât perioada maximă de deținere acestora în regim inițial. De asemenea, pe parcursul ispășirii pedepsei, condamnatul poate fi transferat dintr-un penitenciar în altul și respectiv sintagma „ziua intrării în penitenciar” poate fi interpretată ca fiind ziua în care acesta este transferat în alt penitenciar, cu începerea curgerii termenelor prevăzute de art.249 alin.(2), art.250 alin.(2) și art.251 alin.(2) Cod de executare.

Întru evitarea aplicării echivoce a art.249 alin.(2), art.250 alin.(2) și art.251 alin.(2) Cod de executare, considerăm oportun completarea textului „În regim inițial, condamnații se află timp de pînă la o lună/3 luni/6 luni din ziua intrării în penitenciar” cu textul „luînd în calcul toată perioada aflării lui în detenție în sistemul penitenciar”.

6. Excluderea limitelor discreționare la liberarea de răspundere penală sau liberarea de pedeapsă a minorului

În pofida faptului că unele norme procedurale oferă o anumită discreție, totuși, interpretarea stricto-sensu și buna-credință în aplicarea lor sunt de natură să prevină potențialele abuzuri ale reprezentanților sectorului justiției. Astfel, și în prezent, în cazul în care sunt întrunite condițiile precum: vîrsta, lipsa experienței infracționale, categoria de infracțiune săvîrșită (infracțiune ușoară sau mai puțin gravă) comportamentul infractorului în sensul posibilității corectării acestuia, procurorul conform art. 54 Codul Penal sau instanța de judecată potrivit art. 93 Codul Penal decid în privința liberării minorului de răspundere penală, după caz, de pedeapsă penală.

Pentru a institui totuși o claritate și a evita interpretări dualiste, se propune modificarea art. 54 Codul Penal, iar art. 93 se propune în redacție nouă. Corespunzător s-a intervenit și în art. 483 din Codul de Procedură Penală.

Fundamentarea economico-financiară

Modificările și completările propuse prin proiect nu necesită cheltuieli financiare suplimentare. Proiectul vizează stabilirea unor competențe adiționale organului de probațiune, conforme politicii realizate de acesta, care vor fi executate în limita alocațiilor bugetare prevăzute.

Modul de încorporare în sistemul actelor normative în vigoare

Proiectul legii privind modificarea și completarea unor acte legislative nu atrage după sine modificarea altor acte normative.

Transparența în procesul decizional/ Coordonarea proiectului

Proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative este plasat pentru consultare publică pe site-ul www.justice.gov.md / transparența în procesul decizional/ proiecte remise spre coordonare. Avizele au fost recepționate din partea următoarelor autorități: Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală, lipsă de obiecții: Ministerul Finanțelor, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Consiliul Superior al Magistraturii, UNICEF.

Rezultatele expertizei anticorupție

În rezultatul efectuării expertizei anticorupție, în proiect nu au fost atestate incompatibilități cu standardele internaționale anticorupție, din textul proiectului nu rezultă promovarea unor interese/beneficii de grup sau individuale în detrimentul interesului public.

Ministru

Vladimir CEBOTARI